סוכה

סוכה. ורבי יהודה מכשיר. בגמרא מפרש פלוגתייהו[ס]: ושאינה גבוהה עשרה. בגמרא מפרש טעמא: שלש דפנות. נמי בגמרא יליף להו: ושחמתה מרובה מצלתה. המועט בטל ברוב והרי הוא כמי שאינו ועל שם הסכך קרויה סוכה: **גמ'** מבוי שהוא גבוה. מבוי שהוא סתום משלש לדלין ורחשו פתוח לרשות הרבים וחצירות ומחלות ובאות[ז] לרשות הרבים הרי הוא רשות היחיד לבני חצירות ואסרו חכמים להוציא מרשותו לרשות חבירו בלא עירוב שהחצירות[ז] כל אחת רשות לעצמה והמבוי רשות לכולן והצריכו בו שיתוף להשתתף כל החצירות בפת או ביין[ח] ולהניח השיתוף באחת מן החצירות[ט] ולפי שאין לו מחיצה רביעית וקרוב הוא להיות דומה לרשות הרבים הצריכו היכר ברחשו הפתוח לרשות הרבים או לחי זקוף או קורה מכותל לכותל[י] ואם גבוה הקורה מעשרים אמה: ימעט. ישפיל: אינו צריך. והתם מפרש טעמא: סוכה מדאורייתא. דעשרים אמה דילה ילפינן מדאורייתא וקודש שנשנית המשנה נאמרה שיעורה מסיני: תני פסולה. שייך למיתני בה לשון פסול לומר לא נעשית כתורה וכהלכה: מבוי. דכוליה מדרבנן דמדאורייתא סגי ליה בשלש מחיצות ואינו צריך לקורה זו אלא מדרבנן: תני תקנתא. דלא שייך למתני בה לשון פסול דמאן פסלה קודש שנשנית משנה זו הרי היא תחלת הורחתו ומצותו: ואיבעית אימא בדאורייתא נמי. שייך למימר תקנתא: סוכה דנפישי מילתה. ואין דומין תקנותיהן זו לזו וצריך לשנות הלשון לכל תקנה ותקנה כגון בגבוהה ימעט וכשאינה גבוהה יגביה ושאין לה שלש דפנות יעשה לה ושחמתה מרובה יוסיף סכך הלכך פסיק ותני פסולה דמצי למיכלליהו לכולהו בהך פסולה דקיימא לן (פסחים דף ג:) ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה: מבוי לא נפיש מיליה. בחותה משנה: למען ידעו. עשה סוכה שישיבתה ניכרת לך לכתיב[ט] ידעו כי בסוכות הושבתי לויתי ליישב הכי דריש ליה ואע"ג דאין[ט] יולא מידי פשוטו דהיקף ענני כבוד[ט] מיהו דרשינן ליה לדרשה: דלא שלטא בה עינא. שאינו רואה את הסכך וסוכה היינו סכך כשמה: וסוכה תהיה לצל. משמע אין סכך אלא העשוי לצל: אלא בצל דפנות. שהללין מגיעין זה לזה מתוך גובהן של דפנות ואין צריך סכך. ולקמן מוקי פלוגתייהו לר' זירא בשאין בה אלא ארבע על ארבע דקיס להו לרבנן דבהאי שיעורא ליכא צל סכך אלא צל של דפנות: עשתרות קרנים. שני הריס גדולים והשפלה ביניהם ומתוך גובה ההריס אין אמה זורחת שם בשפלה: דל דפנות ליכא צל סוכה. שאמה בלא מתחתי' נמצא שמה בטל: שבעת ימים. סוכה של שבעה ותו לא דהיינו ערבי ודייה במחיצות קלות: למעלה מעשרים. צריך לעשות יסודותיה[ך] ומחיצותיה קבועין שלא תפול: עד עשרים אמה דאדם עושה בו'. שפיר דמי ודאי יש בכלל קבע ערבי והרי עשה כתורה ועל כרחך לא הקפידה תורה על הערבי אלא לשם שיעור לתת לך שיעור בגובהה שתהא יכולה לעמוד ע"י יתידות ערבי: כולהו מדכתי' וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרח וממטר ויבבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה ערבי וא"כ הוה ליה קבע: כרבי

סוכה. מאי שנא גבי סוכה דתני פסולה ומאי שנא גבי מבוי דתני תקנתא. והא דלא פריך מאי שנא גבי הדס דתני פסולה ותקנתא דתנן בפרק לולב הגזול (לקמן דף לב:) אם שהיו ענביו מרובין מעליו פסול ואם מיעטן כשר דלא פריך אלא מסוכה ומבוי שדינם שוה לענין גבוה ושינה לשון משנתו ועוד דגבי הדס אצטריך למיתני תקנתא דס"ד אמינא כיון לגדולו[כ] בפסול תו לית ליה תקנתא:

דאורייתא תני פסולה. דאי הוה תני ימעט חיישינן דילמא טעי איניש לומר ימעט לכתחילה וליעבד כשרה ודקדק בלשונו דלמא אתי לידי איסורא דאורייתא ותני פסולה אע"ג דלא הוי לישנא מעליא כמו ימעט אבל במבוי דרבנן לא חיישינן ותנא ימעט שהוא לישנא מעליא כדאשכחן ברים פסחים (דף ג.) שעקש הכתוב כמה אותיות שלא להוציא דבר מגונה מפיו ובקונטרס לא פירש כן אי נמי יש לומר דלשון ימעט משמע חומרא דרבנן בעלמא ופסולה משמע דאורייתא ובפרק במה מדליקין (שבת דף כב.) דאמרינן גר חנוכה שהניחה למעלה מעשרים אמה פסולה כסוכה וכמבוי אגב דתנן כסוכה נקט נמי גבי גר חנוכה פסולה א"נ אי הוה תני ימעט הוה משמע כמות שהיתה מדלקת[כ] ישפילנה וזה אינו למאן דאמר הדלקה עושה מצוה ואפי' למ"ד הנחה עושה מצוה חיישינן דהרואה אומר לצורכו הוא מדליקה כדאמרינן[ט] גבי הדליקה בפנים והניחה בחוץ:

אמר רבה אמר קרא למען ידעו כו'. קשה לישנא קמא דברים עירובין (דף ג.) גבי מקלת סוכה[מ] בתוך עשרים דאמר רבה הסוכה[כ] פסולה הא שלטה בה עינא כיון דאין חללה עשרים ורבה גרס התם כי הכא דהא רבא פליג התם ואמר זה וזה כשר חלל סוכה תנן חלל מבוי תנן ויש לומר דהא מפרש התם טעמא משום דסוכה דביחיד קא חוי' לא קא מדכר וזימנין דמישתקיל מלתתא עודי הסכך הנכנס לתוך עשרים וקיימא כולה למעלה מעשרים ורבינא נמי דמשני סוכה דאורייתא אחמירו בה רבנן מ"מ משמע דמדאורייתא כשרה: **כי** עביד ליה דירת קבע שפיר דמי. דאע"ג דיש לפרש קרא בדירה שאינה ראויה אלא לשבעה למעוטי קבע משמע ליה קרא דאתא לשיעורא לאורויי לך עד כ' אמה דאדם עושה דירתו בסוכה שאפשר לעשות ערבי וא"ת וכיון דלא חיישינן אלא שתהא ראויה לעשותה ערבי ואע"פ שעושה אותה קבע א"כ אמאי אמר (תענית דף ב.) גשמים שימן קללה בחג והלא יכול לקבוע הנסרים במסמרים שלא ירדו גשמים בסוכה ואפילו תימצי לומר דאסור משום גזרת תקרה כי היכי דאמר לקמן בפירקין (דף יד.) גבי פלוגתא דר"מ ורבי יהודה דמסככין בנסרין דאי מכשרת בהו אתי למימר מה לי לסכך בזה מה לי ליישב תחת תקרת ביתי וביתו ודאי פסול מדאורייתא דסוכה אמר רחמנא ולא ביתו של כל ימות השנה[כ] מ"מ כיון דלא אסור אלא מדרבנן לא שייכא למימר שהגשמים שימן קללה וי"ל דנהי דלא חיישינן בדפנות אי עביד להו קבע מ"מ בסככה שעיקר הסוכה על שם הסכך לא מיתכשרה[מ] עד דעביד לה ערבי ומה"ט נמי ניחא לרבי זירא דדרים בדכתי' וסוכה תהיה לצל הא כתי' נמי מזרח וממטר ויבבעי נמי שלא ירדו גשמים לתוכה אלא ודאי משום דבעינן סככה ערבי וא"כ הוה ליה קבע: כרבי

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן ז:] עירובין ב., ב) [לקמן כב:], ג) עירובין ב., ד) שם ג., ה) עירובין דף עא:, ו) לקמן דף ג:, ז) עירובין יא:, ח) לקמן דף יא:, ט) שבת דף כב:, י) עיין רש"י לקמן ח: ד"ה פנימית ודף יב. ד"ה חדא ודף טו. ד"ה בשלמא.

תורה אור השלם

א) לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַּסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כג, מג]

ב) וְסֻכָּה תִהְיֶה לְצֵל יוֹמָם מֵחֹרֶב וּלְמַחְסֶה וּלְמִסְתּוֹר מִזֶּרֶם וּמִמָּטָר: [ישעיה ד, ו]

ג) בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת: [ויקרא כג, מב]

הגהות וציונים

מ) בדי"ף כת"י ובמשניות דפו"י ל"ג "למעלה" (דק"ס) ועיין ילקוט מפרשים: **כ)** [צ"ל שלש (גליון) וכ"כ היעב"ץ: **ג)** [צ"ל **למעלה מעשרים** כו'] (גליון): **ד)** [צ"ל **דנפישין מיליה**, וכ"א בעידובין ב ע"א] (גליון) ובדפו"ד ויעב"ץ ובדק"ס **מילהא**: **ה)** בדפו"ד נוסף פלוגתייהו **במאי** וכ"כ המהד"ם ופי' הא דקאמר בגמ' מחלוקת בשאין דפנות מגיעות לסכך וכו'. והפנ"י הקשה על גידסתינו דלא מפדש בגמ' טעמא דד' יהודה וגי' המהד"ם ניחא. ועיי"ש שמיישב גי' דידן: **ו)** בכת"י נוסף **בו** (דק"ס): **ז)** בדפו"י **והחצירות** ולפנינו ע"פ המהדש"ל דפו"ד, ועי' מהד"ם שמקיים גי' הדפו"י: **ח)** בכת"י נוסף **למען** (דק"ס) וכ"ה בדש"י שבדי"ף: **ט)** דאין **מקרא** (דק"ס): **י)** צ"ל **יתידותיה** (דפו"ד): **כ)** [הך דגדולו פי' אגדו ע"ד דאיתא לקמן לז ע"א מגדלי הושענא ובזה כוונו התוס' למאי דמסיק לקמן לג ע"ב לעולם בתד דאגדן] (גליון) ועיין בפני יהושע דיש שגודסים בתוס' **כיון דאגיד ליה** בפסול ועיי"ש עוד שמיישב גידסתנו: **ל)** בתוס' הדא"ש **מודלקת**: **מ)** צ"ל **סכך** (מדאה כהן): **נ)** צ"ל **בסוכה** (מדאה כהן): **ס)** בדפו"י לא **מינכרא** ולפנינו הוגה ע"פ מהדש"ל:

ליקוטי רש"י

מבוי שהוא גבוה. שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה וקורה זו להתיר לטלטל לתוכה בלא דמדאורייתא איתסר הולאת רה"ר בשבת ומה היא רה"ר סרטיא ופלטיא גדולה כדאמרן בפרק יציאות השבת (שבת דף ו:) שדומין לדגלי מדבר דכל מילי דשבת ממשכן גמרינן ועגלות של לוים ברוחב י"ו אמה אזלי כדאמרן בהזורק (שם דף לט.) הלכך לא הוי רה"ר בגיר מי"ו אמה רוחב ומפולש מב' רשתין, אבל מבוי קצר הוא ואינו רחב י"ו אמה, ואי נמי רחב הוא אינו מפולש אלא רחשו אחד פתוח לרה"ר ורחשו אחד סתום, דאי הוי מפולש לא הוי משתרי בקורה כדאמרינן בגמ', וכיון דלאו רה"ר הוא שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון, ורבנן גזור עליה משום דאתי לאיחלופי ברה"ר ושריוה בתקנתא דלתי או קורה דליהוי היכירא דלא ליתי למישרי רה"ר גמורה [עירובין ב.]. **דתני תקנתא.** דתני ימעט ולא תנא פסול. **סוכה.** דטעמא דידה דאורייתא כדאמרינן התם מלמען ידעו דורותיכם. **תני פסולה.** הואיל וכבר מיעוט משה ניתנה מדה זו ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה שייך למיתני בה לשון פסלות ואף על גב דמהניא בה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה איקריא פסולה. **מבוי.** דכל עיקריה דרבנן הוא לא שייך למימר ביה לשון פסלות שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבוי ותורותיו ומאי פסול שייך למימר אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי דליתי אם לא עשה כן פסול. **פסיק ותני פסולה.** דהשתא מצי כייל ותני להו כולהו כחדא, דאי הוה תני תקנתא לא הוה מצי לערובינהו ולמתניהו, דבשאין לה שלש דפנות בעי למיתני יעשה לה דופן, ובשאינה גבוהה בעי למיתני יגביה, ובשחמתה מרובה מצילתה יוסיף על סככה, ואמר מר לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים דף ג:) [שם].

עין משפט נר מצוה

א) א מיי' פ"ד מהלכות סוכה הלכה א סמג עשין מג טוש"ע א"ח סי' תרלג סעיף א:
ב) ב מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
ג) ג מיי' שם הלכה ב סמג שם טוש"ע א"ח סימן תרל סעיף ב:
ד) ד מיי' שם פ"ה הלכה יט וסמג שם טוש"ע א"ח סי' תרלא סעיף א:
ה) ה מיי' פי"ז מהלכות שבת הלכה יד סמג עשין דרבנן א טוש"ע א"ח סי' שסג סעיף כו:
ו) ו מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ה סמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרלג סעיף א:

רבינו חננאל

סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה פסולה ור' יהודה מכשיר. ותנן בעידובין מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה ימעט. מ"ש **מבוי דקתני תקנתא.** כלומר ימעט זה הגובה יחיד הקודה למטה מכ' אמה ויתקן המבוי והוכשר ולגבי סוכה תני פסולה לתני נמי גבי סוכה ימעט. **ושנינן** בסוכה שפסילותה בגובה מדאורייתא ונפישי מלתא תני פסולה מבוי שהוא מדרבנן כו'. **ובאו לבאר מנין כי הגובה פוסל בסוכה.** דבה אמר מהא למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל כל סוכה שאינה ידועה דהאי סוכה דמצוה היא אינה סוכה ולמעלה מכ' אמה אין אדם יודע שדר בסוכה דלא שלטא ביה עינא לפיכך פסולה. **ור' זירא אמר** ז) בצל דפנות ודחי אביי אלא מעתה מקום שאין החמה זורחת כגון עשתרות קרנים אם יעשה באותו מקום סוכה אינה סוכה משום שאין שם צל מפני חמה ושני התם דל עשתרות קרנים המונעים החמה ונמצא צל סוכה ז) הבא אם הדפנות תמצא צל הסכך במקום אחד דחוק מזה המקום שהוא תחת הסכך כי הוא מיצל. **רבא אמר מדכתיב בסכות תשבו שבעת ימים.** ז' ימים בלבד ש"מ דידת עדאי בעינן ולמעלה מכ' אמה ודאי דידת קבע הוא ואינה דידת עדאי לפיכך פסולה אבל למטה מכ' אמה דמשכחת לה דעביד איניש דידת עדאי אע"ג דעביד לה מעין דידת קבע [נמי נפיק]. **כולהי הני אמוראי כרבה לא אמרי.** משום דסבידא להו דהאי ידיעה דכתיב בה קדא ליתא ידיעה למאן דיתיב בסוכה דצדיך הירשב שיעוד ידיעתו כי יושב בסכך של אותה סוכה אלא ידיעה לדודות כלומר הדודות הבאין כיון שדואין שעושין סוכות ומניחין בית דידתן ויושבין בימות החג בסוכה שואלין מפני מה עושין כך ומגידין להן אבותיהם מעשה יציאת מצרים. **ור' זירא סוכה לימות המשיח היא.** כלומר ישיבת ישראל בשלוה בלי פחד או אפילו במדבר במקום שאין שם לא חומה ולא עיד ואין חוששין אלא לחמה או לזרם מטר וסוכה לצל ולמכסה דיי ולא נלמד ממנה דין סוכה של מצוה. **ומשני ר' זירא אי הכי ליכתוב חופה.** בלשון כיסוי כלומר דבר המכסה והמסתיר מן השמש ומן המטר אמאי כתיב בלשון סוכה ללמדך כי גם סוכה של מצוה (בעינן) זו היא מצותה. (כדבא) [כדבא] נמי לא אמרי משום קושיא דאביי כו'. **הא דאמר ר' יאשי' אמר רב מחלוקת** ת"ק דמתני' וד' יהודה בשאין דפנות

חשק שלמה על ר"ח ז) [נראה דחסר וצ"ל דמשו"ה פסולה משום דלמעלה מכ' אינו יושב בצל סוכה אלא בצל דפנות]. ז) [נראה דצ"ל הכא אם תסיר הדפנות תמצא צל הסכך במקום אחר וכו']